

ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ*
Правни факултет за привреду и
правосуђе
Нови Сад

УДК 323.28:351.78(4)
Монографска студија
Примљен: 29.12.2016
Одобрен: 16.01.2017
Страна: 45-55

ВЕРСКИ ТЕРОРИЗАМ – ГЛАВНИ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ У ЕВРОПИ

Сажетак: У последње време Европа се константно суочава са различитим терористичким нападима који су углавном верски мотивисани. Сходно томе, предмет анализе овог рада је верски тероризам. Како је тероризам, односно верски тероризам у последње време у константном порасту, посебно на тлу Европе, сматрамо да постоји нарочита потреба за истраживањем ове теме. Верски тероризам подразумева инкорпорирање религије, ради оправдавања извођења терористичких акција. Последњих деценија највише пажње се посвећује исламистичком тероризму, а нарочито након терористичког напада на Сједињене Америчке Државе 2001. године. Исламистички тероризам је облик верски фондираног тероризма, јер се његово спровођење углавном оправдава интерпретацијом ислама, те у последње време ислам често поприма конотацију појма који стимулише политичко насиље. Циљ рада је да се детаљно анализира верски тероризам, као и узроци његовог пораста.

Кључне речи: тероризам, верски тероризам, религија, безбедност, ислам

Уводна разматрања

Верски тероризам подразумева инкорпорирање религије, ради оправдавања извођења терористичких акција. Последњих деценија највише пажње се посвећује исламистичком тероризму, а нарочито након терористичког напада на Сједињене Америчке Државе 2001. године. Исламистички тероризам је облик верски фондираног тероризма, јер се његово спровођење углавном оправдава интерпретацијом ислама, те у последње време ислам често поприма конотацију појма који стимулише политичко насиље. Ипак, погрешно је у религији тражити окидач развоја исламистичког тероризма, имајући у виду да Куран позива на мир и самилост, а не на насиље и ратовање, а поједине делове свете књиге који говоре о ратовању и страдању, треба схватити искључиво у духу времена у којем је ислам настао.¹

* jdragojlovic@pravni-fakultet.info

¹ Јелена Стеванчевић, Тероризам са посебним освртом на верски фондиран – исламистички тероризам, *Часопис удружења судијских тужилачких помоћника Србије*, бр. 1, 2015, стр. 41,

Међутим, може се рећи да се данас речи ислам и фундаментализам веома често користе заједно. Тако чак и Скраћени Оксфордски речник под фундаментализмом дефинише „узано, строго подржавање давних или основних доктрина сваке религије, нарочито ислама”. Колико год проблематично било ово виђење, ипак се може приметити да је данас фундаментализам највидљивији и најутицајнији управо у исламу.

Повезаност религије и тероризма

Религија (вера) и религијски фундаментализам имају дубоку унутрашњу повезаност. Појам религијског фундаментализма може се дефинисати само правилним разумевањем појма религије. Према најшире прихваћеној етимологији, реч религија потиче од латинске речи *religare* која значи повезати, из чега следи да религија сједињује, окупља људе. Мардешић сматра и наводи да религија у себи садржи три повезана дела:

- ортодоксију, свето учење – спољашње правилно изражавање вере у Бога у складу са светим учењем;
- ортопраксију – религијски обред или култ и
- религијски симбол или свети знак који повезује две одвојене сфере постојања: земаљску и небеску.

Кинцлер допуњава Мардешића наводећи да су религије и: „системи објашњења смисла – теистичке религије – веровање у постојање трансцендентног бића које можемо назвати Бог, системи откривења, писано преношење откривења и усмено преношење откривења (традиција).“²

Значи религија је идеологија која се заснива на веровању у одређено божанство (монотеистичке религије) или у божанства (политеистичке религије) и на придржавању догми (начела и правила понашања) које се у оквиру дате идеологије пропагирају. Традиционалне религије су јудаизам, будизам, хришћанство и ислам. Основни проповедник и тумач религије је црква – призната верска институција са прописаном организацијом, верском идеологијом, обичајима и ритуалима. Наиме, ниједна религија у основним доктринарним учењима не промовише зло, него искључиво добро и то на разне начине. Међутим религија и верске заједнице су често злоупотребљаване: историја сведочи о разним верским и светим ратовима, верском тероризму, крсташким походима, инквизицији итд.

Данас злоупотреби вере и религије најчешће прибегавају екстремне струје у званичним црквама, које позивају на „свети“ рат против неверника и на друге злоупотребе религије у политичке сврхе (клерошовинизам), екстремни милитантни религијски покрети – екстремни фундаменталисти, што су заправо покрети засновани на снажним религијским уверењима чији су чланови фанатично одани глобалној промоцији својих веровања, појединачни верски

² Клаус Кинцлер, *Верски фундаментализам, хришћанство, јудаизам, ислам*, Клио, Београд, 2002, стр. 16.

фанатици, који мимо какве групе и организације, заслепљени верском мржњом и из наводних (псеудо) верских побуда врше најтеже злочине, и деструктивне верске секте.³

Порекло и развој верског фундаментализма

Израз „фундаментаризам“ и његова употреба потекла је из хришћанског контекста. У раном XX веку, у Америци фундаментализам је представљао став да постоји основно, фундаментално одређење и незаменљив скуп традиционалних хришћанских доктрина. У периоду када је теолошки либерализам био у успону, нови израз омогућио је нову идеју која треба да се идентификује и промовише. Постојало је становиште о потреби борбе за основе вере и у том контексту се са поносом носило звање фундаменталисте. Међутим, касније примене овог термина нису биле без проблема. Не преноси се дословно у остале религијске контексте и непрецизно се користи чак и унутар хришћанства, али ипак израз остаје у употреби.

Израз религијски фундаментализам односи се на тип ставова који се може пронаћи у разним светским религијама. Специфично, он се може односити на пораст свести са релативно безбедног, иначе застарелог ултрарелигијског система веровања до спремности да се агресивно намеће другима. Шире говорећи, фундаментализам данас представља религијско-политичку перспективу која се налази код већине, ако не и код свих религија. Веома често се повезује са различитим облицима религијског екстремизма, па тако и религиозно оријентисаног тероризма, посебно, иако ни у ком случају искључиво, код исламиста. Покрети фундаменталистичког типа евидентирани су у Исламу, али их има и у Хришћанству, Хиндуизму, Јудаизму и другим верским заједницама.⁴

Верски фундаментализам се први пут јавља крајем XIX века код хришћана, и то код америчких протестаната који су тежили заустављању одређених процеса за које су сматрали да представљају удар на хришћанство. Пропагирани су идеју да сваки верник мора да поштује одређене истине – фундаменте религије.

Верски идентитет је снажнији од свих других идентитета јер је везан за бојљу „правду“ и милост. Бог је нека врста последњег (коначног) уточишта човековог, „азил“ после искушења и неуспеха. Појединац ради све у име Бога и по „наређењу“ Бога. Стога је верски тероризам снажно укореван у појединачни и колективни идентитет, безобзиран и суров по избору циљева и извршењу акција и веома распрострањен, а истовремено представља и најстарији облик тероризма. Тако се нпр. јеврејска секта позната под именом Зелоти (или

³ Саша Мијалковић, Немања Маринковић, *Савремени „верски тероризам“: случај верске секте „Аум Шинкрија“* У: Супротстављање савременим облицима криминалитета - анализа стања, европски стандарди и мере за унапређење. Београд, Криминалистичко-полицијска академија и Фондација „Ханс Зајдел“, 2015, стр. 269–294,

⁴ Кристина Радојевић, Религија и тероризам, *Религија и толеранција*, вол. 8, бр. 14, 2010, стр. 241.

Зилоти) што је значило „фанатички ратник“ или „неумерени борац“, борила 60-их година првог века после Христа против Римског царства убијајући пред очима избезумљене масе, на јавним местима, обично пијацама, припаднике нејеврејске вере, али и јеврејина кога би та група прогласила издајником. У Индији је у VII веку н.е. постојао верски култ „силеција“ који је вршио терор ритуалним убиствима људи жртвујући их у част хиндуистичке богиње страха Кали. У XI и XII веку у Сирији и Ирану постојао је верски терористички покрет „асасин“. Успон савременог верског тероризма повезан је са иранско исламском револуцијом из 1979. године. Од тада се константно повећава број група и организација исламског фундаментализма које подстичу борбу против „неверника“, показују готово безгранични фанатизам у одбрани чистоте исламског идентитета. Тако је верски тероризам потиснуо (заменио) идеолошки тероризам, а у етничком и националном тероризму заузео централно место и постао основни мобилишући фактор. Пошто је ширење вере и одбрана верског идентитета „божји задатак и циљ“ насиље и тероризам у свести верских фундаменталиста се појављује као средство „божјег циља“, а на путу до божјег циља нема препрека, нити има оних који невинно страдају. Такође нема праштања за онога ко се охрабри да „вређа“ или оспори верски идентитет.⁵ Погрешно тумачење религије у крајњем случају може довести до екстремизма. Када је једном озакоњена и од стране друштвене заједнице прихваћена, примена насиља у религиозне сврхе, настају услови за верски тероризам. Деструктивност овог феномена је нажалост, посредством процеса глобализације свеprisутна и застрашујућа.

Верски тероризам

Када говоримо о верском тероризму онда се свакако подразумева да је реч о врсти насиља коју покрећу верска убеђења. Како наводи професор Гађиновић постоје психолошке претпоставке које су присутне код терориста, односно одређени профили личности. У том смислу, као одређене карактеристике терориста који су мотивисани верским циљевима можемо издвојити:⁶

- „религија све више постаје противтежа агностицизму, материјалистичком стилу живљења, потрошачкој психологији, опортунистичком међународном праву и политици и глобалистичком новом светском поретку“;
- „тероризам је професија која захтева адекватно обучавање, ангажман целог човека и двадесетчетворочасовно радно време“.

Верски фундаментализам описује став оних верских група које позивају на дословно тумачење основних светих текстова и који верују да доктрине које проистичу из таквог начина читања треба применити на све аспекте друштвеног, економског и политичког живота. Верски фундаменталисти верују да је

⁵ Иван Шиљаковић, Тероризам и проблем идентитета, *Социологија*, вол. 44, бр. 3, 2002, стр. 248,

⁶ Радослав Гађиновић, *Тероризам у политичкој и правној теорији*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2011, стр. 112.

могућ само један поглед на свет и да је то управо онај њихов, где нема места двосмислености ни вишезначном тумачењу.⁷

Проматрајући циљеве верски мотивисаних терориста, односно циљеве верских терористичких организација, важно је нагласити да се они заснивају на промени читав свет у складу са сопственим религиозним уверењима, што је тенденција присутна у савременом „дихадизму“⁸ који је настао као нека врста надградње традиционалнијег исламског тероризма до појаве Ал Каиде. Религијски терористи мање су заинтересовани да пренесу неку конкретну поруку у смислу јавне политике или чак државног уређења у целини. Наиме, њих пре свега занима увођење сопствених религиозних уверења у глобалну јавну сферу као императива, а не само њиховиха рефлексија кроз појединачне форме јавне политике у конкретним земљама. Носиоци верског тероризма су екстремни верски фундаменталисти, појединци – верски фанатици и деструктивне (псеудо) верске секте.⁹ *Juergensmeyer* наводи следеће карактеристике верских екстремиста:¹⁰

- Тренутно стање религије доживљавају као ослабљену верзију аутентичне вере – поклоници су вере која је захтевнија и тражи жртву.
- Одбијају компромис са секуларним институцијама, критикујући „слабе“ религије због конфромистичког односа према владајућем тренду у култури. Тако радикални исламисти позивају на јачи отпор западњачком утицају, јеврејски осуђеници осуђују израелске политичаре који су спремни да преговарају око окупираних територија, поједини хришћани се отворено и насиљем противе дозвољеном абортусу.
- Религијски екстремисти одбацују поделу на приватно и јавно, где се вера сматра за нешто приватно, што треба да буде изван политике.

Такође, када је реч о верском тероризму потребно је још указати и на мишљење аутора који указују да оно што уједињује и повезује верске (религијске) терористичке групе је управо заједничко религијско уверење, мада су ове групе, у пракси, обично више децентрализоване него идеолошки терористи. Начин функционисања ових терористичких група је по систему „ћелија“ и нису директно хијерархијски повезани са самим језгром читавог терористичког покрета, што значи да разбијање једне ћелије не мора довести до нарочито продуктивних резултата у смислу откривања вођства читавог религиј-

⁷ Entoni Gidens, *Sociologija*, Ekonomski fakultet, Beograd, 2007, str. 569.

⁸ Дихад је назив који су носиле бројне, најчешће међу собом неповезане групе у исламском свету, иза којих у највећем броју случајева није стајао један центар моћи. Славу им је донео египатски Дихад убиством председника државе Анвара ел Садата. Ни најозбиљније анализе нису потврдиле постојање ма каквих веза између египатског, мароканског и других дихада, који су егзистирали или егзистирају као терористичке организације. Захваљујући у великој мери њима, дихад је постао синоним за свети рат, иако он у исламу има далеко сложеније значење. Изворно дихад значи много тога, а пре свега пожртвован општенародни верски ангажман на плану афирмације и ширењу мухамеданства, који додуше укључује насиље, али који исто тако није сводив тек на насиље. Видети више у: Миролуб Јевтић, *Савремени дихад као рат*, „Никола Пашић“, Београд, 2001.

⁹ Mark Juergensmeyer, *Terror in the mind of God: The global rise of religious violence*. Los Angeles, University of California Press, 2003.

¹⁰ *Ibid.*

ског терористичког покрета. Ово представља велику оперативну предност ове врсте организација терориста, а самим тим и још већи безбедносни изазов посебно из разлога не знања колико још постоји засебних ћелија у оквиру те терористичке организације.¹¹ Даље наводећи ово у великој мери отежава и борбу против овог вида тероризма јер опасности прете на више локација, односно свуда где постоји нека засебна ћелија верски мотивисане терористичке организације. Ако се томе додају и различите методе извођења терористичких напада, чести самоубилачки напади, проблем верског тероризма још више долази до изражаја.

Тероризам верских секти

Верски екстремизам се везује и за поједине секте које представљају извесне затворене индоктриниране¹² групе са строгим правилима понашања у беспрекорном слеђењу одређене псеудоверске, криминалне, економске или друге интересне или деструктивне идеологије. Наиме, ради се о регистрованим или нерегистрованим групама истомишљеника који су се одвојили од матичне религије или су окупљени у самосталну (псеудо) религијску групу чија верска идеологија није традиционално призната. То су групе које су настале са циљем да кроз наводно (псеудо) религијско, филозофско или терапеутско деловање реализују друге, најчешће деструктивне активности.

Вршењу кривичних дела нарочито су склони припадници сатаничних секти, при чему навођење на масовна убиства и самоубиства, првенствено на подмукао и свиреп начин, као и наношење тешких телесних повреда, представљају најекстремније облике.¹³ Међутим, овакве појаве се не могу сматрати тероризмом, зато што тероризам подразумева смишљену, сврсисходну и често организовану и системску употребу насиља и застрашивања ради стварања или искоришћавања атмосфере страха грађана и носилаца власти, са циљем прокламовања извесних идеолошких, а најчешће политичких вредности, циљева или интереса и присиљавања државних власти да удовоље захтевима терориста. Стога поменуте секташке активности немају политичку конотацију, али то значи да је комбинација оваквих деструктивних догађаја са политичким мотивима друштвено опаснија од других кривичних дела које врше припадници секти. С обзиром на наведено може се закључити да комбинација политичких аспирација одређених секти, њихове финансијске моћи и психопатолошке фанатичне природе појединих следбеника може резултирати терористичким акцијама.

¹¹ Мина Зиројевић Фатић, *Тероризам: међународни поглед*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2014, стр. 171.

¹² Индоктринација јесте процес насилног усађивања идеја, ставова, когнитивних стратегија и професионалних методологија.

¹³ Тако је нпр. у Гвајани 1978. године 912 припадника секте „Храм народа“ извршило колективно самоубиство испијајући сок са цијанидом. У Француској у Пјер Д’Шарену 1995. године 16 припадника секте „Ред соларног храма“ извршило је самоубиство, а претходне 1994. године 48 припадника исте секте учинило је исто у Швајцарској.

Деструктивне верске секте злоупотребљавањем и тенденциозним тумачењем догми традиционалних религија, односно индоктринирањем следбеника догамама измишљених (новоконструисаних) религија врше кривична дела против верских слобода и права, економије, јавног реда и мира, уставног уређења и безбедности државе, здравља људи, имовине итд. угрожавајући безбедност људи, држава па и међународних региона.¹⁴

Општа карактеристика тероризма секти, за разлику од тероризма повезаног са фундаменталистичким уверењима блиским великим религијама, лежи у њиховој већој партикуларност, значајнијој улози индивидуалног вође, који је често непризнат од стране било које верске религије.

Данас у свету постоји велик број секти које је веома тешко утврдити, не само зато што су затворене и што делују тајно, него и зато што се многе од њих гасе, а друге се формирају. У медијима се најчешће помињу следеће секте: Кришна, Јеховини сведоци, Храм народа, Мунијевци итд. Релевантно је нагласити да иако се много помиње тероризам верских секти нису све насилне а још мањи број се бави политиком. Прецизније веома је мали број секти које уопште користе насиље у својим ритуалима или неком другом приликом. Такође и ако користе насиље, да би то њихово насиље могло да се одреди као тероризам оно мора имати сва својства која тероризам чини тероризмом.

Позната секта која је себе сматрала хришћанском јесте Вејко култ (енгл. *The Wako Cult*), под руководством Дејвида Кореша. Ова секта је била прожета апокалиптичком телогижом и настала је од адвентистичке секте која је себе називала Бренч Дејвидијанцима (енгл. *Branch Davidians*). У Тексасу Кореш и његове присталице су се сукобиле са више од 100 федералних агената који су извршили напад на њихово насеље, и том приликом је у ватреном окршају погинуло више десетина људи укључујући и чланове секте и федералне агенте. Иако ова секта није учествовала у класичним терористичким нападима, она по својој унутрашњој организацији, изразитој хомогенизацији и спремности на оружани сукоб у основи одсликава општи начин на који су устројене секте које имају капацитет да делују насилно и да се служе терористичким методама.

Европа и пораст верског тероризма

Како је безбедност једна од основних људских потреба уз њу неодојиво иде и унапређење вредности појединца, нација, а самим тим и афирмација глобалних вредности које морају несметано да се развијају, испољавају и унапређују.¹⁵ Међутим, како се у последњих неколико месеци Европа суочава са великом избегличком кризом, у великој мери је и осећај сигурности и безбедности, у државама које су погођене мигрантском кризом, смањен. Другим речима, миграциона криза са собом повлачи и одређене безбедносне реперкусије.

У том смислу, између четири и пет милиона миграната сваке године уђе у неку туђу државу, а при том број нелегалних прелазака границе варира из-

¹⁴ Саша Мијалковић, Немања Маринковић, *op. cit.* стр. 273.

¹⁵ Жељко Бјелајац, Јоко Драгојловић, Улога и значај ванкривичних субјеката у савременој политици сузбијања криминалитета, *Политичка ревија*, вол. 47, бр. 1/2016, 2016, стр. 41.

међу 30% и 50%.¹⁶ Оне са собом неминовно доносе и повећање опасности по домаће становништво од заразних болести, криминала и тероризма.¹⁷

Имајући у виду порекло миграната, као и последња дешавања у Европи по питању терористичких напада, чини се да Европа свакако стрепи од исламистичког тероризма.¹⁸ Последњих година у терористичким нападима доминира религијски фактор и то највише исламски, а као циљ се препознаје да се кроз верско насиље жели остварити панисламистички циљеви. На западу терористи су мотивисани одређеним националним циљевима и интересима, док у исламским земљама тероризам је додатно мотивисан и исламском идеологијом која се манифестује наднационално. Такође, последњих година сведоци смо честих безбедносних притисака на потенцијалне мете од могућих терористичких напада.¹⁹ Управо ови облици безбедносних изазова последњих месеци у знатној мери доводе у питање управо ниво постигнуте безбедности у европским земљама, услед чега се истовремено намеће питање да ли постојећи механизми заштите почевши од законодавних регулатива па преко физичких и безбедносних мера, могу да представљају довољну заштиту.

Са доласком великог броја миграната из земаља у којима се воде грађански ратови и у којима су ситуиране разне терористичке групације расте ризик од тероризма у земљама кроз које мигранти пролазе, а нарочито у оним у којима се задржавају. Правило је да што се дуже задржавају и ризик бива већи, а највећи је у оним земљама у којима трајно остају, поготово уколико те земље попут Француске учествују у бомбардовању или у неком другом типу војних операција у земљама из којих мигранти стижу.²⁰

Поједини подаци указују да је са мигрантима у Европу ушло и више хиљада терориста (неки извори наводе да се ради о 4000 терориста). У случају да су указани подаци тачни, Европа се сусреће са до сада невиђеним безбедносним изазовом, који се неће моћи лако превазићи.²¹

Уважавајући претходно изнето, ваља напоменути да последњих година број терористичких напада у земљама Европе (а највише у земљама Европске уније) је у сталном порасту. То нам сведоче и напади који су се десили у последњих неколико месеци у Француској и Бриселу, а који се везују са мигрантску кризу.²²

¹⁶ UN, Key trends in international migration, Expert Group Meeting on The Post 2015 Era: Implication for the Global Research Agenda on Population Development, New York, 10 April 2015.

¹⁷ Драган Симеуновић, Миграције као узрок политичких аномалија у Европи, *Журнал за криминалистику и право*, вол. 19, бр. 3, 2015, стр. 6.

¹⁸ Више у: Жељко Бјелајац, Исламска држава: између мита и стварности, *Међународни проблеми*, вол. 68, бр. 1, 2016, стр. 54-71.

¹⁹ Мина Зиројевић, Жељко Бјелајац, Блиско источни тероризам и религија у савременом полису, *Култура полиса*, вол. 10, бр. 22, 2013, стр. 193-207.

²⁰ Драган Симеуновић, *op. cit.* стр. 8-9.

²¹ Јоко Драгојловић, Милован Јовановић, Мигрантска криза – безбедносни изазови ризици и претње, *Култура полиса*, вол. 13, бр. 30, 2016, стр. 67.

Драган Симеуновић, *op. cit.* стр. 8-9.

²² Nenad Bingulac, Joko Dragojlović, *Contemporary security challenges in european countries viewed from the aspects of terrorism and religious extremism*, Thematic conference proceedings of internatio-

По свом деловању, савремени тероризам одликује и фанатизам, који се манифестује кроз националну, идеолошку или верску индоктринираност терориста, до степена саможртвовања у извођењу терористичког акта. Фанатизам као екстремна мотивисаност појединца и групе терориста, својствена је за све терористичке организације и има за циљ постизања високог степена одлучности, безусловности и окрутности у извршењу терористичког задатка. Фанатизам се у терористичкој организацији манифестује као позитивна квалитативна психолошка категорија и кључни је показатељ успеха терористичке организације.²³

Закључак

Верски фундаментализам представља релативно нову појаву, може се рећи да је тек у протекле две-три деценије постао уобичајен, а махом је настао као реакција на глобализацију. Може се рећи да верски фундаментализам има више везе са тим како се веровања бране и оправдавају него са садржајем тих веровања. Исламски фундаментализам има велик утицај у многим земљама Средњег истока након исламске револуције у Ирану 1979. године

Све више земаља постаје мета терориста, тероризам постаје глобалан проблем, број жртава је све већи, као и непосредних жртава, маштовитост у осмишљавању акција терориста је такође све већа, као и број чланова терористичких операција. Стога борба против ове врсте насиља је све тежа и захтева све већу повезаност на међународном пољу.

Разматрајући тероризам као облик насиља, важно је истаћи да тероризам угрожава безбедност и онда када он директно не делује, јер тамо где постоји бојазан од терористичких напада, односно она подручја која су једном погођена терористичким нападом, као и она подручја која се оцењују интересантним за терористе свакако бивају обузета страхом и осећајем напетости. На овај начин терористи посредно делују и онда када не изводе директно терористичке нападе, јер влада страх и несигурност код грађана.

Најзад, како је тероризам неспорно највећи безбедносни изазов Европе, поготово верски тероризам, неопходно је на крају рећи пар речи и о реентивном деловању против овог феномена. Сходно томе, у фази избора циља, превентивне мере у смисли безбедносних мера објеката који се могу сматрати за потенцијалне терористичке мете, имају веома значајну улогу. Јасно је да аеродроми, железничке станице, позоришта, концерти или већи скупови, амбасаде, политички објекти, међународни хотели, инфраструктурални објекти (водовод, струја...) представљају те потенцијалне мете. У државама са већим степеном ризика од могућих терористичких напада, неопходно је повећање заштите и надзора поменутих али и других важних објеката, јер на тај начин могуће је да

nal significance, International scientific conference "Archibald Reiss days", Kriminalističko policijska akademija, Belgrade, 2016, str. 406-417.

²³ Више у: Мина Зиројевић, Жељко Бјелајац, Утицај исламског верског фанатизма на експанзију женског самоубилачког тероризма, *Култура полиса*, вол. 11, бр. 24, 2012, стр. 91-108.

у знатној мери смањење ризика да један од тих објеката буде одређен за мету напада. Такође, неопходно је да и обавештајне службе буду на висина задатка, те самим тим сазнају за припремање одређеног терористичког напада, те га спрече у самом зачетку припреме и организовања.

Литература:

1. Bingulac, N., Dragojlović, J., (2016). Contemporary security challenges in European countries viewed from the aspects of terrorism and religious extremism”, Thematic conference proceedings of international significance, International scientific conference “Archibald Reiss days”, Kriminalističko policijska akademija, Belgrade, str. 406-417.
2. Gidens, E., (2007). Sociologija, Ekonomski fakultet, Beograd.
3. Juergensmeyer, M., (2003). Terror in the mind of God: The global rise of religious violence, University of California Press, Los Angeles.
4. UN, Key trends in international migration, Expert Group Meeting on The Post 2015 Era: Implication for the Global Research Agenda on Population Development, New York, 10 April 2015.
5. Bjelajac, Ž., (2016). Islamska država: između mita i stvarnosti, Međunarodni problemi, vol. 68, br. 1, str. 54-71.
6. Bjelajac, Ž., Dragojlović, J., (2016). Uloga i značaj vankrivičnih subjekata u savremenoj politici suzbijanja kriminaliteta, Politička revija, vol. 47, br. 1, str. 39-56.
7. Gaćinović, R. (2011). Terorizam u političkoj i pravnoj teoriji, Medija centar „Odbrana“, Beograd.
8. Dragojlović, J., Jovanović, M., (2016). Migrantska kriza – bezbednosni izazovi rizici i pretnje, Kultura polisa, vol. 13, br. 30, str. 61-70.
9. Zirojević Fatić, M., (2014). Terorizam: međunarodni pogled, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.
10. Zirojević, M., Bjelajac, Ž., (2012). Uticaj islamskog verskog fanatizma na ekspanziju ženskog samoubilačkog terorizama, Kultura polisa, vol. 11, br. 24, str. 91-108.
11. Zirojević, M., Bjelajac, Ž., (2013). Blisko istočni terorizam i religija u savremenom polisu, Kultura polisa, vol. 10, br. 22, str. 193-207.
12. Jevtić, M., (2001). Savremeni džihad kao rat, „Nikola Pašić“, Beograd.
13. Kincler, K. (2002). *Verski fundamentalizam, hrišćanstvo, judaizam, islam*, Klio, Beograd.
14. Mijalković, S., Marinković, N., (2015). Savremeni „verski terorizam“: slučaj verske sekte „Aum Šinkrijo“ U: Suprotstavljanje savremenim oblicima kriminaliteta - analiza stanja, evropski standardi i mere za unapređenje. Beograd, Kriminalističko-policijska akademija i Fondacija „Hans Zajdel“, str. 269–294.
15. Radojević, K., (2010). Religija i terorizam, Religija i tolerancija, vol. 8, br. 14, str. 239-252.
16. Simeunović, D., (2015). Migracije kao uzrok političkih anomalija u Evropi, Žurnal za kriminalistiku i pravo, vol. 19, br. 3, str. 1-18.
17. Stevančević, J., (2015). Terorizam sa posebnim osvrtom na verski fundiran – islamistički terorizam, *Časopis udruženja sudijskih tužilačkih pomoćnika Srbije*, br. 1., str. 41-43.
18. Šiljaković, I. (2002). Terorizam i problem identiteta, Sociologija, vol. 44, br. 3, str. 241-254.

RELIGIOUS TERRORISM - MAJOR FACTOR OF SECURITY ENDANGERING IN EUROPE

Summary: In recent years, Europe has been constantly faced with a variety of terrorist attacks which are mostly religiously motivated. Because of that, the subject of analysis in this paper is religious terrorism. Terrorism and religious terrorism are constantly increasing, especially in Europe, we believe that there is a particular need for research about this topic. Religious terrorism includes the incorporation of religion to justify carrying out terrorist activities. In recent decades, most attention is paid to Islamist terrorism, especially after the terrorist attacks on the United States in 2001. Islamist terrorism is a form of religious terrorism, because its implementation largely justifies the interpretation of Islam. Because of all of that, Islam in recent years often has the connotation of the concept that encourages political violence. The aim of this study is to analyze the religious terrorism, as well as the causes of its growth.

Key words: terrorism, religious terrorism, religion, security, Islam